

TÜRK EDEBİYATINDA KISA HİKÂYE HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

S. Dilek YALÇIN-ÇELİK*

Özet: Bu makalenin amacı, Türk edebiyatında kısa hikâye kuramı üzerine yapılan çalışmaların bir dökümünü vermektir.

Anahtar sözcükler: Kısa hikâye, hikâye yapısı, kuram.

Summary: The aim of this study is to give a list of books and articles of Turkish short story theory.

Keywords: Short story, story structure, criticism

Kısa hikâye, Türk edebiyatında bir edebî tür olarak XIX. yüzyılın ikinci yarısında görülmeye başlar. İlk örnekler Tanzimat dönemi yazarlarına aittir. Sami Paşazâde Sezai'nin (1860-1936) **Küçük Şeyler**¹ (1308/1891) adlı kitabında kısa hikâyeler yer almaktadır. Kitap, bir mukaddime, altı hikâye, bir mensure ve bir tercümeden oluşmuştur. Yine aynı yazarın **Rümûzü'l-Edeb** ve **İclâl**² adlı kitaplarında da bazı makaleler ve sohbet yazıları ile birlikte kısa hikâyeler bulunmaktadır.

Nabizâde Nâzım'ın³ **Seyyie-i Tesamüh** (1892) adlı kitabında naturalist etkilerin hakim olduğu hikâyeler vardır. Bu dönemde Recaizâde Mahmut Ekrem (1847-1914), romantik karakterde iki hikâye yazar: **Muhsin Bey -Yahut- Şairliğin Hazin Bir Neticesi** (1308) ve **Şemsa**.

1880 sonrası dönemde, yukarıda saydığımız ilk örneklerden sonra henüz roman, tiyatro oyunu ve şiir kadar popüler bir tür olmamakla birlikte kısa hikâye yazılmaya ve okunmaya başlanmıştır. Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944), Halit Ziya Uşaklıgil⁴ (1866-1945), Hüseyin Cahit Yalçın (1874-1957), Mehmet Rauf (1875-1931), Ahmet Hikmet Müftüoğlu (1870-1927), Ömer Seyfettin (1884-1920), Refik Halit Karay (1888-1965), Halide Edip Adıvar (1882-1964), Yakup Kadri (1889-1974) kısa hikâye türünde yapıtlar ortaya koyarlar. Bu yazarların yazmış olduğu kısa hikâyelerle

* Yard. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi.

¹ Ahmet Mithat Efendi'nin yazmış olduğu **Letaif-i Rivâyat** (1870) adlı 25 kitaplık seride uzun hikâye tarzında yazılmış metinler bulunmaktadır. Yine aynı seride yer alan diğer hikâyeleri de kısa hikâyenin hazırlayıcısı olarak kabul etmek daha doğrudur. Aynı şekilde Emin Nihat Bey'in **Müsamere-nâme**'si (1872-1875) de kısa hikâye türüne bir örnek olarak gösterilememektedir. Çünkü bu metinler, geleneksel anlatımdan gelen bir çok unsuru hikâye formu içerisinde kullanırken kısa hikâye formu zorlanmaktadır.

² Bu metinler kısa hikâye türünde Türkçe yazılmış ilk denemeler olması açısından edebiyat tarihimiz için önemlidir. Edebî değerleri tartışma konusu edilebilir.

³ **Hâlâ Güzel, Zavalı Kız, Hasba** yazarın uzun hikâyelerini içeren kitaplardır.

⁴ Servet-i Fünûn Dönemi'nde Halit Ziya'nın hikâyeleri önemlidir. Yazarın hikâyelerinin yer aldığı kitaplar arasında **Bir Yazın Tarihi** (1900), **Solgun Demet** (1901), **Bir Şi'r-i Hayal** (1911) hemen burada anılmalıdır.

edebiyatımızda artık bir kısa hikâye yazma ve okuma alışkanlığı oluşmuştur denilebilir.

Kısa hikâye, XIX. yüzyılın son çeyreğinde, edebiyatımızda ilk örneklerle görülmeye başlanmışsa da bu dönemde edebî tür hakkında yapılan kuramsal çalışmalar, yazılan hikâye sayısına nazaran yok denecek kadar azdır. Kısa hikâye üzerinde ilk olarak ciddi bir şekilde düşünen kişi Samipaşazâde Sezai'dir. Samipaşazâde Sezai, **Küçük Şeyler** (1308/1891) adlı hikâye kitabının önsözünde, kısa hikâyenin, olarak "küçük şeyler" olduğunu farkedenden bir dikkati gözler önüne serer.

"Dünyada bir zerre yoktur ki güzel yazılmak şartıyla bir mevzu-i mühim addedilmesin?

Âlem-i şemsin ahvalini tasvir etmekle bir hurdebînî böceğin kalbini teşrih eylemek edebiyatça müsavidir.

En mufassal, en mükemmel kitaplarda bazı küçük şeyler noksandır ki o küçük şeylerin edebiyatça ehemmiyeti pek büyüktür.

Bugün romanlar bâziçe-i efkâr olan garâib-i hikâyât ve acaib-i rivâyât şekli-i tıflânesinden çıkarak, serâir-i tabiata karşı ulûm ve fûnûnun kazandığı muzafferiyetlere ve kalb-i insaniyete dair senelerce edilecek tedkikat ve teşrihâtın hâsıl ettiği tecrübelerle istinaden bir üslûb-ı âlfî-yi şâirane ile yazılır.

Buna "ilm-i teşrih-i edebî" tabirini kullanmak câizdir sanırım. (Kerman 1981: 1)

Yazar, "Dünyada bir zerre yoktur ki güzel yazılmak şartıyla bir mevzu-i mühim addedilmesin?" cümlesinde en küçük şeylerin bile güzel yazılmak şartıyla en mühim konuları anlatabileceğini vurgulamaktadır. Bu açıklama, hikâyenin diğer türlerden farklı olarak kısa olması gerekliliği üzerinde yapılmış ilk gözlemlerden birisidir. Güzel yazmanın herşeyin başında geldiğini belirterek söze başlayan Sezai, divan edebiyatında hikâye türünün yerine gelebilecek mesnevilerimizde, halk hikâyelerinde ya da geleneksel hikâyeciliğimizde olduğu gibi hikâye türünün garip ve hatıra gelmeyecek kadar çocukça bir şey olmaktan çıkması gerektiğini savunur. Artık hikâyelerde, "tabiat sırlarına" ve "insan kalbine" dair araştırmaların anlatmasını ve bu anlatım sırasında da metnin "şâirane bir üslûb-ı âlfî" ile yazılmaması gerektiğini savunur. Yazar bizde, o vakte kadar üslûbun, yalnız Arabî ve Fârisî kelime ve terkiplerin doğru veya yanlış kullanmak diye anlaşıldığını aslında bunun böyle olmayıp, konuyu en iyi biçimde yansıtmak olduğunu ileri sürer.

Nabizâde Nazım, bu dönemde roman ve kısa hikâye arasındaki ayrılığa dikkati çeken bir başka yazarımızdır. Genellikle uzun hikâyeler ve roman türünde yapıtlar veren yazar, **Haspa** adlı hikâyesinin başına "Kari'ime" (Okuyucularıma) başlıklı bir bölüm ekler. Burada roman ve hikâye arasındaki ayrılığı şu şekilde belirler (Önertoy 1997: 27).

"Roman bir vak'amın a'let-tafsîl hikâyesidir ki âzâ-yı vaka ile eşhâs-ı vukuât üzerine karîin teveccüh ve hissiyatını celb ve sem'e her şeyden ziyade dikkat olunur. (...) Hikâye ise vak'amın sadece nakil ve rivayetinden ibarettir. Tafsîlâta tahammülü yoktur. Âdeta hikâye bir romanın hülâsası demektir. Ne söylenecekse birkaç sahîfede söyleyip bitirivermelidir; fakat her hülâsada olduğu gibi bunda da marifet vukuâtın canlı noktalarını tefrik ve intihaptadır." (Önertoy 1981: 74)

Nabizâde Nazım, önce romanda vak'a kuruluşu hakkında bilgi verir. Sonra kısa hikâyeyi tanımlarken de gerekliliğini vurgular.

Recaizâde Mahmut Ekrem, **Muhsin Bey Yahût Şâirliğin Hazin Bir Neticesi** adlı kitabının önsözünde, kısa hikâyeye ile uzun hikâyeye olarak adlandırdığı roman arasındaki ayırımı dikkatleri şöyle çeker.

“Büyük bir hikâyeye tertib etmek hem güç hem de kolay olduğu gibi ufakları da öyledir. Meselâ üç yüz sahifelik bir kitaba doldurmak için bir vak'a tasvir olunurken tatsız ve âhenksiz bir alay tafsilât-ı bî-fâide ile hikâyenin letafeti kaçırılmak var. Ufak hikâyede ise tutulan mikyâsın darlığına mebnî muhtac-ı tevsî' ü tafsîl görünen teferruât-ı vak'adan mühim olan bazısı terk ve ihmal olunmakla hikâyeye bütün bütün tatsızlaştırılmak var.” (Kaplan, Enginün, Kerman ve Emil 1982: 41)

Roman, bir çok vak'anın, tasvirin ve ayrıntının anlatılabileceği bir tür olarak tanımlanırken, hikâyeye darlığı ve kısalığı ile romandan ayrılır. Dolayısıyla da hikâyede ancak çok önemli görünen ayrıntılar bulunabilir.

Recaizâde Mahmut Ekrem, **Araba Sevdası** (1305/1889) adlı romanının önsözünde, bir yazarın kısa hikâyeye kaleme alma aşamasında konularını seçerken dikkat etmesi gerekenleri açıklamaktadır: “büyük küçük hikâyeler ise ahvâl-i beşeriyetin birer mir'at-ı ibret-nümasıdır” (Önertoy 1981: 72). Yazar bu açıklaması ile, kısa hikâye ve roman yazmaktaki amacın sosyal konuları işlemek olduğunu belirterek bu gerçeğin altını çizmektedir. Diğer yandan “Hakikat veya imkân dairesinde tasavvur ve tasvir olunmakla meşrû olan büyük, küçük hikâyeler” derken büyük hikâyeye ile romanı, küçük hikâyeye ile de kısa hikâyeyi kast etmekte ve bunların tür olarak birbirlerinden farklı olduklarını anlatmaya çalışmaktadır.

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi, bu dönemde, kısa hikâyenin ne olduğu ya da yazarın bu türü nasıl gördüğü sorunu, genellikle eserlerin önsözlerine yazılan bilgilerde bulunabilir. XIX. Yüzyılda hikâyeye üzerine yapılan kuramsal çalışmalar, bu alanda yazılan ilk örneklerin (hikâyeye kitabı ve romanlar da Türk edebiyatında eş zamanlı olarak aynı dönemde yazılmaktadır) başlarına yazılan önsözlerde yer almıştır.

Eser önsözleri dışında, XIX. yüzyılda hikâyeye hakkında yazılmış en önemli yazılardan birisi, Ahmet Mithat Efendi'ye aittir. Ahmet Mithat Efendi, “Hikâyeye Tasvir ve Tahriri”⁵ adlı bir makale yazar. Bu makalede, önce hikâyenin⁶ Avrupa, İran-Arap edebiyatlarındaki gelişimini anlatır. Ahmet Mithat Efendi, sonra ne tarzda hikâyeler yazılabileceği konusuna dair bilgiler verir. Hikâyeye çeşitlerini en kaba olarak: “Mudhik” ve “mü'lim” hikâyeler olarak ikiye ayırır. Bir de üçüncü olarak bunların karışık olarak anlatıldığı hikâyeler olduğunu söyler.

Yazar makalesinde, hikâyeye kuruluşunun nasıl olması gerektiğini anlatır. “Vak'a”, “şahıs”, “sonuç”, “entrika” gibi hikâyede var olması gereken kavramlar hakkında da bilgi verir. Tesadüflerin olaylar zincirinde yer alması gerekliliğini vurgular. Kuramsal olarak açıkladığı bu kavramları, roman / hikâyeye okuruna öğretmek için ise **Letâif-i Rivâyât** ve **Yeniçeriler**'den örnekler verir. Benzer biçimde,

⁵ **Kırk Anbar**, cüz: 4, 1290/1873: 107-112.

⁶ Burada hikâyeye terimi kısa hikâyeyi tanımlamamaktadır. Kısa hikâyeye, uzun hikâyeye, roman türlerinin hepsini hikâyeye kelimesi karşılamaktadır.

yazar, “zaman” ve “mekân” kavramlarını kuramsal olarak anlatır ve **Monte Kristo** romanından söz eder.

Vak’a, şahıs, zaman, mekân gibi öğeler hem romanda hem de hikâyede bulunmaktadır. Benzer biçimde “... ufak tefek romanlar, veya tâbir-i sahîh ile hikâyeler yani Frenkçesi nouvelle’ler yazmak” tan (Roman ve Romancılık Hakkında Mütâlâamız, **Tercüman-ı Hakikat**, 21 Mart 1306) bahsederken, hikâye ve romanın eşitliğine inanmaktadır. Dolayısıyla, yukarıda anlatılan bilgilere bakıldığı zaman, yazarın hikâye kurgusunu anlatırken romanlardan örnek vermesi, Ahmet Mithat Efendi’nin henüz roman ve kısa hikâye hakkında kesin bir ayırım yapmadığını, zaman zaman bu iki kavramı birbirinin yerine kullandığını göstermektedir.

Aynı yazarın “Roman ve Hikâyeler Ahlâk-ı Umumiye İçin Muzır mıdır? Değil midir?” (**Şark Mecmuası**, 1297: 2-7) adlı makalesi, hikâyenin konusunun nasıl olması gerektiğini açıkladığı çalışmadır. Buna göre roman ve hikâye, her hangi konuyu anlatırsa anlatsın genel ahlâk kurallarına ve Türk terbiyesine uygun olarak kaleme alınmalıdır..

Mehmet Rauf’un “Bizde Hikâye” (**Servet-i Fünûn**, no: 344, 2 Teşrin-i Evvel 1313) adlı makalesi, hikâye hakkında bir noktaya dikkati çekmektedir: Mehmet Rauf, “... bütün bu bahislerden evvel hikâyenin ne olduğunu söylemeye mecbûriyet görüyorum ve bu beni korkutuyor; zira hikâyenin henüz ne olduğunu bilmiyoruz.” (sf: 87) sözleriyle edebiyatımızda, hikâye için tam bir tanım yapılmamış olduğunu, elde var olan bilgilerin de hikâyeyi tanımlamakta yetersiz kaldığını vurgulamaktadır.

Mehmet Celâl, 1312/1894 yılında yazdığı bir çeşit edebiyat bilimi kitabı yerine geçebilecek **Osmanlı Edebiyatı Numûneleri** adlı kitabında uzun uzun romandan söz ettikten sonra kısa da olsa hikâye konusuna yer verir.

Ancak saydığımız bu çalışmaların tümünde yeni bir edebî tür ile karşılaşan edebiyat okurunun, türe olan yabancılığının izleri görülebilir. Kısa hikâye hakkında yapılan incelemelerde daha çok Doğu hikâyelerini okumaya alışık ve Doğu’nun hâyâl dünyasını benimsemiş bir okur topluluğunun hikâye gerçeğinin değişmesi sonucu dünya görüşündeki farklılıklar ve şaşkınlıklar sezilmektedir. Bu konuda Namık Kemal’in **İntibah** adlı romanına yazdığı önsözde hikâyeyi nasıl tanımladığı, dönemin diğer yazarlarının kısa hikâyeye yaklaşımları konusunda bir fikir verebilecektir.

“İşte eğlenceyi dahi bir medâd-ı istifâde etmek mütâlâ’asına mebnîdir ki Hindliler, İbrânîler, Yunanlılar, Romalıları, Arablar, Acemler, Avrupalılar dâima hakîmâne nasîhatleri şathiyyât kabîlinden birtakım hikâyeler içinde setr edegelmişlerdir.

Hattâ Hind’den garba geçmiş bir hikâyedir ki: “Hakîkat” bir kız imiş, fakat çıplak gezermiş, nereye gitse kabul etmemişler, nihâyet bir gün kuyuda saklanmağa mecbûr olmuş. “Hikâye” ise dişleri dökülmüş, suratı buruşmuş, elleri çolak, ayakları paytak, beli kanbur, ağzı kokar, burnu akar, bir koca karı imiş. Lâkin yüzünü düzgünler, eğreti dişler, vücûdunu gâyet zînetli libaslarla tezyî ettiğinden dâima görenlerin makbûlü olurmuş. Âkıbet, hakîkate bir gün kuyuda rast gelmiş, kendi elbise vesâire tezyînatını vermiş. Ondan sonra “hakîkat” de gittiği yerde kabul olunmağa başlamış.” (Yetiş 1996: 108)

Bu dönemde hikâye hakkında yazılmış kuramsal yazılar bulunsa da çoğu zaman

dönemin yazarları (aynı zamanda eleştirmenleri. Çünkü ayrıca eleştiri türü ile uğraşan ayrı bir araştırmacı grubu henüz yetişmemiştir) roman ile hikâyeyi aynı anlamda kullanmaktadır. Örneğin Namık Kemal, edebiyatımızda hikâyeyi, Batı edebiyatındakiyle karşılaştırırken; “Hattâ Fransızlar, hikâyeye ‘roman’ derler” diyerek roman ve hikâyeyi aynı tür olarak tanımlar. Ahmet Mithat Efendi ise; “Hüseyin Fellâh dahî pek güzel romandır. Lâkin doğrusunu ister misiniz? O hikâyenin en büyük bir kuru...” diye sözlerine devam etmektedir.

Halit Ziya Uşaklıgil’in yazdığı ve **Hikâye** (1308) adını verdiği çalışması, önemli bir inceleme kitabıdır. Ancak bu kitapta, günümüz yazarlarını ve araştırmacılarını ikileme düşüren unsur, kitabın adının **Hikâye** olmasına karşın, kitabın konusunun roman olmasıdır. Yazar hikâye kelimesini roman türünü tanımlamak ve roman tarihi (‘Ezmine-i Atika’ (İlkçağ), ‘Ezmine-i Mutavassıta’ (Ortaçağ), ‘Ezmine-i Cedide’ (Yeniçağ)) ile roman akımlarını (realizm⁷ ve romantizm) vermek için kullanmıştır.

Server Cemâl, **Musavver Muhît** dergisinde (29 Kanûn-ı Sâni 1324: 216), “Tedkikat-ı Edebiyye: Küçük Hikâye ve Âtîsi” başlıklı bir yazı yayınlamak hikâye konusunu tartışmaya açmaktadır. Ve bu makale o döneme kadar hikâye üzerinde yazılmış en olgun denemelerden birisidir.

Şu ana kadar yapılan inceleme yazılarında, “uzun hikâye”, “kısa hikâye”, “kısa kısa hikâye” gibi metnin hacmine, “klâsik vak’a hikâyesi (Maupassant tarzı hikâye)”, “durum hikâyesi (Çehov tarzı modern hikâye)” gibi metnin tekniğine dair tanımlamaların henüz bilinçli olarak yapılmadığı dikkati çekmektedir. Yapılan açıklamalar hikâye hakkında parça parça gerçeklikleri dile getirmektedir. Bunun altında yatan en önemli neden, “hikâye” kelimesinin dilimizde ve edebiyatımızda çok çeşitli anlamlarda kullanılmış olmasında aranmalıdır.

“... Arapça’da “hikâye” kelimesinin üretildiği fiil kökü “hakeve” nin “taklit etmek”, “bir metnin kopyasını çıkarmak”; aynı kökten “hekâ”nın “benzemek”, “aynen nakletmek” mânâlarına gelmesidir. Demek ki, kelimenin temelinde “bir gerçeğin taklidini, kopyasını yazılı veya sözlü olarak nakletme”nin genişliği vardır. “Hâkiye” denen kişiler ise başkalarının davranışlarını, karakterlerini veya başlarından geçeni gülünç bir biçim vererek taklit eden “mukallid”lerdir. Anlatılanlar ve gösterilenler henüz bir yaratıcı tarafından kurgulanmış olmadığı için, “tahkiye”nin de “fiction” mânâsı taşımadığı uzun bir dönem yaşanmıştır.” (Özgül 2000: 31)

Hikâye kelimesinin geçmişteki anlamlarından farklı olarak, günümüzde kullanıldığı anlamda romandan ayrı kurmaca bir tür olduğunun kabul edilmesi yukarıda verilen örneklerde olduğu gibi aşama aşama gerçekleşmiştir. Kimi yazarlar roman ve hikâyeyi aynı anlamda kullanırken kimi yazarlar da erken bir bilinçlenme ile kısa hikâyeyi tanımlama çabalarına girişmişlerdir. Kısa hikâye hakkında yapılan bu tanımların eksik ya da tek taraflı olmakla birlikte bir yol açıcı nitelik taşıdığı dikkatlerden kaçmamalıdır.

⁷ Kitapta, Balzac, Flaubert, Goncourt Kardeşler, Emile Zola, Alphonse Daudet hakkında birer bölüm yer almaktadır.

XX. yüzyıl başında, Halit Ziya ve Refik Halit Karay ve Ömer Seyfettin ile Türk kısa hikâyesi tam bir olgunluğa kavuşur. Ömer Seyfettin, olayları kurma ve geliştirme açısından Maupassant, O'Henry, Hemingway, Hawthorne tarzı hikâyeler (alışılmış bir plân, giriş, gelişme, düğüm, sürprizli sonuç) yazar ve bu geleneğin edebiyatımızda yerleşmesinde bir öncü olur. Okura, kısa hikâyeyi bir tür olarak sevdiren.

Dönemin diğer hikâye yazarları örneğin Reşat Nuri Güntekin (**Tanrı Misafiri**), Halide Edip (**Harap Mâbetler**), Aka Gündüz (**Türk Kalbi**), Yakup Kadri (**Bir Serencam**), Peyami Safa, F. Celalettin (**Talâk-ı Selâse**), Selahattin Enis (**Bataklik Çiçeği**), Osman Cemal Kaygılı (**Eşkîya Güzeli**), Fahri Celâl Gök-tulga, Kenan Hulusi Koray, Nahit Sırrı Örik, Sabahattin Ali, Maupassant çizgi-sinde hikâye yazarlar.

Bu yazarlar, Memduh Şevket Esendal ve Sait Faik hikâyede, yeni bir üslûp oluşturan kadar, unutulmaz olay hikâyeleri yazmaya devam ederler. Bununla birlikte Ömer Seyfettin-Halit Ziya-Refik Halit Karay başarısını aşamazlar.

İşte bu dönemde eserler verilirken kısa hikâye konusunda kuramsal çalışmalar da yazılır. Kısa hikâye hakkında toplu bilgilerin bulunduğu kitaplardan birisi, ilk olarak Nahit Sırrı Örik'e aittir. **Roman ve Hikâye Hakkında** adlı çalışma, 1933 yılında yayınlanır. Araştırmacı kitabının önsözünde, Türk edebiyatında, "yarım asırdır büyük hikâye ve hikâye yazıldığı halde bunların mahiyetlerini tayin eden bir yazıya" rastlamadığını belirtir. Türlerin açıklanması konusunda bir eksiklik duyduğunu ve bu nedenle kitabını yazdığını belirtir. "Roman, Büyük Hikâye ve Hikâye Hakkında Mülâhazalar" başlığı altında roman ve hikâye türlerini, uzunluklarına ve konularına göre ayırarak bir tanımlama getirmeye çalışır. Kitabında, hikâye ve roman kurgusunda yer alan bir unsur olan "olaylar" konusuna değinir ve hikâye ve romandaki olaylar arasındaki çatışma ve merak unsurunu tanımladıktan sonra, romanın ne olduğunu Fransız ve Türk edebiyatlarından örnekler vererek açıklamaya çalışır. Sonra da ekler:

"Küçük hikâyenin mahiyeti ve evsafını anlatmak için roman ve büyük hikâye hakkında söylediğimiz sözlerin bir kısmını tekrar edebiliriz. Çünkü küçük hikâye de, roman ve büyük hikâye gibi hayattan mülhem olarak veya hayatta da böyle olabileceği iddiası ile yazılmış bir şeydir." (Örik 1933: 25)

Kısa hikâyenin sayfa sayısının azlığına da değinen yazar, kısa hikâyeyi en az 4-5 sayfa, en fazla 15-20 sayfa ile sınırlar. Bu türün en belirgin özelliğini, "Küçük hikâye yazarın muharririn de heyecanlanmış bir ruhtan çok ziyade iyi işleyen bir dimağ ve hele iyi gören gözler lâzımdır." (Örik 1933: 26) şeklinde belirterek, hikâyenin, yazarının yaratıcı gücü ile aklının sentezi sonucu meydana geldiğini vurgular.

1930'lu yıllardan sonra kısa hikâye, giderek yükselen bir grafik ile diğer edebî türlerin önüne geçer ve altın çağını yaşamaya başlar. İlk olarak, sadece hikâyeyi konu alan dergiler yayınlanmaya başlar. Bu dergiler daha çok resimli olup, popüler bir yapıları bulunmaktadır. 1927 yılında çıkan **Resimli Hikâye**, 1930 başlarında çıkan **Küçük Hikâyeler Koleksiyonu** ve 1951 yılında çıkan **Resimli Hikâye** dergisi tür olarak sadece hikâyeye yer verir. Bununla birlikte, adını sıraladığı-

mız bu dergilerde, bol reklam, karikatür ve resim bulunmaktadır. Kısa hikâye hakkında kuramsal yazı bulunmamaktadır.

1930'lu yıllardan sonra, Memduh Şevket Esendal ve Sait Faik'in hikâyeleri, yeni ve modern bir kurgu ile kaleme alınırlar ve bu yazarlar kendilerinden önceki hikâyecilerden ayrılırlar. Türk hikâyesinin neredeyse tükenmez kaynağını oluştururlar. Çehov, Truman Capote ya da Katherine Mansfield'in hikâyede izledikleri yolu takip ederler. Hikâyelerinde büyük ve unutulmaz olaylara yer vermezler. Bu yazarların iyi bir kalem ustası olmaları, Türk edebiyatında kısa hikâyedeki yenilikleri okurun benimsemesinde önemli bir etken olur. Modernist hikâye örnekleri ard arda verilmeye başlanır.

1950-1960'lı yıllar kısa hikâyenin edebiyatımızdaki altın yıllarıdır. Yayınevleri ve dergiler çok sayıda kısa hikâye yayınlarlar. Hikâye yazma yarışmaları açılır, en çok sevilen yazarlar için anketler düzenlenir. Röportajlar yapılır. Zamanla, roman ve tiyatro oyunu yazan yazarlar bile, böylesi bir edebiyat ortamında kısa hikâye yazmayı denerler. Çünkü dergilerde yazısının yayınlanmasını isteyen yazarlar, kısa hikâye yazmak zorunda kalırlar. Haldun Taner der ki:

“... Kendimi bambaşka bir mesleğe hazırlamıştım. Hattâ -niye saklamalı- şiir yazan, roman yazan arkadaşları bu marazî hassasiyetlerinden ötürü küçümserdim de. Ama kader işte... İlk Ankara Radyosu'na şakacıktan skeçler gönderdim. Ardarda hepsi oynanınca bir de hikâye deneyeyim dedim. Nam-ı müstearla **7 Gün**'e yolladığım bu hikâyeye Sedat Simavi Bey 5 Lira ücret ve teşvikkâr bir mektupla cevap verince arkası kendiliğinden geldi.” (**Edebiyatçılarımız Konuşuyor**, 1953: 128)

İşte bu ortamda adını özellikle anmak istediğimiz Yaşar Nabi ve Sedat Simavi hikâyenin Türk edebiyatında yaygınlaşması açısından önemli bir yere sahiptir. Yaşar Nabi'nin Sait Faik ile açtığı kapıdan daha sonra bir çok yazar geçer: Orhan Kemal, Kemal Tahir, Oktay Akbal, Necati Cumalı, Samet Ağaoğlu, İlhan Tarus, Kemal Bilbaşar, Sabahattin Kudret, Ahmet Hamdi Tanpınar, Haldun Taner, Aziz Nesin, Mehmet Başaran, Talip Apaydın, Tarık Buğra, Mehmet Seyda, Halikarnas Balıkcısı vd.

Hikâyenin böylesine popüler olduğu bu dönem içerisinde, hikâye konusunda dikkate değer bir inceleme, Orhan Hançerlioğlu'nun **Türk Hikâyeciliği**⁸ adlı kitabıdır. Yazar, kitabının başına, kısa hikâye hakkında bilgilerin yer aldığı bir yazı ekler. Kitabın başına eklenen bu yazının dışında, kitap, kısa hikâye hakkında yazılmış bir inceleme araştırma kitabından çok bir antoloji yapısında kurgulanmıştır.

Yayınevleri, edebiyat dergileri ve gazetelerin kısa hikâye yazarlara ve yapıtlarına destek vermesi sonucu, 1950'li 1960'lı yıllarda birçok hikâye kitabı yayınlanır. Bu gelişmenin bir sonucu olarak da, sadece kısa hikâyeye yer veren hikâye antolojileri düzenlenir. Antolojilere, XIX. yüzyıldan başlayarak 1950'li yıllara gelene kadar geçen zaman dilimi içerisinde en beğenilen kısa hikâye örnekleri alınır. Antolojilerin tekrar tekrar basımları yapılır, farklı konuları içeren kısa hikâye (mizah hikâyeleri, yeni dönem hikâyeleri vb.) antolojileri yayınlanır. Bu antolojiler, okurların kısa hi-

⁸ 1957, İstanbul Ekin Yayınevi.

kâye türünü ne derece sevip benimsediğinin bir göstergesidir. Örnekleyecek olursak:

Yaşar Nabi	Yeni Türk Hikâyeleri (1948)
?	Mizah Hikâyecileri Antolojisi (1955)
Vasfî Mahir Kocatürk	Hikâye Defteri (1956)
Mustafa Baydar	Yeni Türk Hikâyecileri Antolojisi (1956)
Tahir Alangu	Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman (1959) ⁹
Cevdet Kudret	Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1965) ¹⁰

Hikâye antolojileri, bir çok örneğin bir arada olması nedeniyle okura kısa hikâye türünü öğretir. Arka arkaya birçok hikâyenin okunması, okuyucuya ders vermeden, hikâye kurgusunun bilinçaltına yerleşmesine yardımcı olur. 1970'li yıllara gelene kadar kısa hikâye hakkında yazarlarının şahıs monografilerinin ve edebiyat tarihi değerlendirmelerinin de hemen aynı işlevi olduğu düşünülebilir. Yazarlar ile yapılan röportajlar ve anketlerde de kısa hikâyeyi tanımlama çabası içerisine hep girilmiş ve dolaylı olarak kısa hikâye türü olarak okuyucuya aktarılmıştır.

1950-1960'lı yıllarda yayınlanmış edebiyat dergileri, kısa hikâyeyi destekleyen bir tutum içerisine girmişlerdir. Kısa hikâye hakkında bilgi veren yazılar, daha çok, dönemin dergilerinde yer almaktadır. Hikâye hakkında verilen kuramsal bilgilerin büyük bir kısmı hikâye tarihini anlatan yazıların içinde, yazarlar ile yapılan röportajlar ve söyleşilerin satır aralarında, hikâye yazarlarının anılarında ve günlüklerinde yer alan metinler içerisinde dolaylı olarak ikinci bir bilgi şeklinde bulunmaktadır.

Kısa hikâye hakkında bilgi bulunabilecek dönemin en önemli dergileri arasında şunları sayabiliriz: **Varlık**, **Seçilmiş Hikâyeler Dergisi**, **Hisar**, **Pazar Postası**, **Tercüme Dergisi**, **a Dergisi**, **Yeni Ufuklar**, **Mavi**, **Türk Dili**.

Yaşar Nabi'nin yayınladığı **Varlık** dergisi; kısa hikâyeye, 1950-1970'li yıllarda özel ve ayrıcalıklı bir yer verir. Yeni, adı henüz edebiyat dünyasında duyulmamış yazarların yazdıkları kısa hikâyeleri yayımlar. Hikâyecilerin **Varlık**'ta yayınlanmış olan hikâyeleri, bir süre sonra kitap olarak toplu halde **Varlık Yayınevi'nin Türk Yazarları Dizisi**¹¹nde yer alır. Böylece hikâye açısından dönüşümlü bir destek programının oluşturulduğu görülür. Dergide, kısa hikâye hakkında eleştiri yazıları yazılır.

Muhtar Körükçü, kısa hikâye türünde yayınlanan kitapları, düzenli olarak **Varlık** dergisinde tanıtmakta ve yeni kitaplarla, hikâye yazarlarını okuyuculara sunmaktadır. Bunun dışında, 1950-1960'lı yıllarda kısa hikâye yazan ve kitapları yayınlanan yazarlar ile yapılan röportajlar da dergide yayınlanır. Örnek verecek olursak, "MŞE Bir Konuşma" (Haziran 1952), "Haldun Taner Diyor Ki" (Ocak 1955) gibi. Derginin plânına bakıldığı zaman, "Edebî Portreler" adı altında, küçük puntolu yazı-

⁹ Birinci cilt, 1919-1930; ikinci cilt, 1930-1940 ve üçüncü cilt 1940-1950 yıllarında yazılan Türk hikâyelerini kapsamaktadır.

¹⁰ Antoloji üç cilt olarak düzenlenmiştir. Roman ve hikâye yazarlarımız ve eserlerinden örneklere yer verilmiştir. Bu üç ciltte hikâyecilerimiz, Tanzimat döneminden (1859-1910) başlayarak, Cumhuriyet dönemine (1923-1959) kadar örneklerle anlatılmaktadır.

¹¹ F. Celalettin'in **Avuruzavur Kahvesi**, Bekir Sıtkı Kunt'un **Yataklı Vagon Yolcusu**, Naim Tıralı'nın **25 Kuruş Amerika**, Ümran Nazif Yiğiter'in **Yaşamak İçin** adlı kitapları bu dizide yayınlanır. Oktay Akbal'ın, Sait Faik'in, Haldun Taner'in vd. kitapları da bu seride yer almıştır.

larla, tek bir sayfa düzeni içinde zaman zaman önemli hikâyecilerin tanıtıldığı görülür. Örneğin, “Katherine Mansfield” (Haziran 1951), “Edgar Allan Poe” (Nisan 1953), “O. Henry”, “Maupassant” gibi.

1946 yılında kurulan Varlık Yayınları basımevi, dönemin önemli kitaplarını yayınlamaktadır. Yaşar Nabi, dergide kısa hikâye yazan yazarların kitaplarını bir süre sonra yayınevinde yayınarak kitap halinde satışa sunmaktadır. Örneğin, Sabahattin Ali'nin, Sait Faik'in, Haldun Taner'in hikâye kitapları, Mustafa Baydar'ın düzenlediği **Yeni Türk Hikâyecileri Antolojisi** (1956), Yaşar Nabi'nin **Yeni Türk Hikâyeleri** (1948), bu yayınevinden çıkar. **Edebiyatçılarımız Konuşuyor** (1953) adıyla dergide söyleşi yapılan yazarların konuşmalarını içeren bir kitap da bu yayınevinin yayınları arasındadır.

Seçilmiş Hikâyeler, 1947-1953 yılları arasında altı yıl boyunca yayınlanır. Dergi, Ankara'da, Salim Şengil yönetiminde çıkartılır. Burada sadece kısa hikâye yayınlanır ve kısa hikâye ile ilgili yazılara yer verilir. **Seçilmiş Hikâyeler** dergisi, eski kuşakların ünlü yazarlarının hikâyelerini yayınladığı gibi, bir çok genç yazarın hikâyelerini yayınlayarak onların da tanınmasını sağlamıştır. Pek çok genç hikâyeci, ilk olarak bu dergide yazı yazmaya, kısa hikâye yayınlamaya başlamıştır. Nezihe Meriç'in, Bilge Karasu'nun, Orhan Kemal'in (**Ekmek Kavgası**), Vüs'at O. Bener'in (**Kibrit**), Fakir Baykurt'un, Muzaffer Buyrukçu'nun, Tarık Dursun K.'nin, Oktay Akbal'ın (**Ahşap Ev**), Tahsin Yücel'in ilk hikâyelerinin bu dergide yayımlandığı söylenir.

Seçilmiş Hikâyeler dergisinde zamanla şiir ve eleştiri yazılarının da yayımlandığı görülmüştür. Ancak hikâye, her zaman derginin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Dergide yayınlanan hikâyelerin ya da şiirlerin, Balaban, Abidin Dino, Nurettin Ergüven, Leyla Gamsız, A. Arad, Zehra Umut ve Hüseyin Mumcu'nun desenleriyle bezenerek süslendiği de dikkati çekmektedir.

Derginin genel plânına baktığımız zaman, hikâyeciler, genellikle “Bir Hikâye... Takdim Ediyoruz” başlığı altında tanıtılır. Yazarların önce biyografileri verilir, ardından da hikâyecilerimizle kısa hikâye konusunda yapılan röportajlar yayınlanır. Örneğin: “Hikâye Üzerine Nezihe Meriç ile Bir Konuşma” (Ocak 1955) gibi.

Seçilmiş Hikâyeler dergisinde, belirli aralıklarla, bütünüyle bir hikâyeciye konu alan ona ayrılan özel sayılar yayınlanmıştır. MŞE, Orhan Kemal, Fethi Giray, Sait Faik, Bilge Karasu, Tarık Dursun K., Nezihe Meriç, Fahri Erdiñ, Şahap Sıtkı, adına özel sayı düzenlenen yazarlar arasındadır. Bu sayıların büyük ilgi topladığı görülmür.

Seçilmiş Hikâyeler dergisinde, kısa hikâye hakkında kuramsal yazılar da bulunmaktadır. Daha çok bu türü çok okumuş ve gözlemlemiş olan kişinin / eleştirmenin ya da yazarın romantik ve bireysel özelliklerini taşıyan, kişisel izlenimler esas alınarak yayınlanmış yazılar da hikâye tanımı yapılmaya çalışılmıştır.. Örneğin: Samim Kocagöz'ün “Küçük Hikâye ve Roman” (1947), İlhan Tarus'un “Türk Hikâyesi” (sayı: 7, Ocak 1948), Şahap Sıtkı'nın “Hikâye Sanatı” (Sayı: 9-10, Nisan-Mayıs 1948), Muzaffer Erdost'un “Hikâyede Olay” (Şubat 1957) başlıklı yazıları bunlar arasında yer almaktadır.

Hisar, 1950 yılında çıkmaya başlar. Aralıklarla 1980 yılına kadar yayınlanmaya devam eder. Dergide Tarık Buğra, Ayhan Sarıismailoğlu, Turgut Özakman, Taner Baybars, Hamdi Olcay, Ayhan Hünelp, Enver Naci Gökşen, Şemsettin Kutlu, Memduh Şevket Esendal, Ümran Nazif Yiğiter, Muzaffer Hacıhasanoğlu ve Fahri Oğuz'un hikâyeleri yer alır.

Hisar'da kısa hikâye eleştirisi ve kuramı konusunda yazı yazar en önemli kişi, Mehmet Kaplan'dır. Kaplan, "Yokuşa Akan Sular" başlıklı yazıda (sayı: 266, Ocak: 1980), Mustafa Kutlu'nun hikâyelerini değerlendirmekte ve hikâye hakkında bilgi vermektedir. Mehmet Kaplan'ın, Tarık Buğra'nın "Yarın Diye Bir Şey Yoktur" adlı kitabı üzerine yaptığı incelemede de (sayı: 35, Mart 1953) hikâye hakkında bilgi bulunmaktadır. Abdullah Uçman'ın "Tanpınar'ın Hikâyeleri" adlı çalışması (sayı: 188, Mayıs 1973) ise sosyo-psikolojik hikâye çözümleme örneği olması açısından dikkati çekmektedir.

Hisar'da kısa hikâye kitaplarının tanıtım ya da değerlendirmelerinin yapıldığı görülmektedir. Dergiye değerlendirme yazıları yazarlar, Muzaffer Uyguner, Muhtar Körükçü, Ayhan Sarıismailoğlu, Mehmet Çavuşoğlu, İlhan Geçer, Suat Uzer, Hikmet Dizdaroğlu, Olcay Önertoy, İnci Enginün, Munis Faik Ozansoy'dur. Kitapları tanıtılan hikâyecilerimiz ise belirleyebildiğimiz kadarıyla; Sait Faik, Haldun Taner, Tarık Buğra, Umran Nazif Yiğiter, Ziya Osman Saba, Nezihe Meriç, MŞE, Kamuran Şipal, Halide Edip, Şevket Bulut, Kâmil Beşe, Mustafa Miyasoğlu'dur. Yabancı yazarlardan da Anton Çehov, William Faulkner, Heinrich Böll'ün hikâyelerinin tercümelere ya da hikâyelerinin tanıtımları dergide yer almaktadır. Bu değerlendirme yazıları Türk hikâye tarihinin yazımında birer kaynak olması açısından değer taşımaktadır.

Pazar Postası; dönemin önemli bir yayınıdır. Dergide yayımlanan, Cemal Aykın'ın "Hikâyeyi Tanımlama" (19.10.1958), "Hikâyenin Öğeleri" (9.11.1958) ve "Hikâyede Süre" (1.1.1958) başlıklı makaleleri, kısa hikâye kuramına yaklaşım açısından dikkate değer bir özellik taşımaktadır.

Tercüme Dergisi, Batılı hikâyecilerin hikâye anlayışları hakkında yazılmış makaleleri içerir. Örneğin, Mayıs 1951 tarihinde (sayı: 52), Oktay Akbal tarafından yazılmış "Çehov Hikâyelerine Dair" başlıklı bir makale bulunmaktadır.

İlk sayısı 15 Ocak 1956 tarihinde çıkan **a Dergisi**, aylık olarak yayınlanır. Derginin yayınlanma amacı, şiirde "Garip Hareketi"ne, hikâyede de, "Köy Edebiyatı Gerçekliği"ne karşı bir tavır içinde bulunmak ve bu yolda yazılar yayınlamaktır. Adnan Özyalçınar, Onat Kutlar, Erdal Öz, Demir Özlü ve Muzaffer Buyrukçu'nun hikâyeleri burada çıkar.

Hikâye kuramı açısından bağımsız bir inceleme yazısı dergide yer almaz. Bununla birlikte, edebiyatın güncel sorunları üzerine yayınlanan "soruşturma"lar dikkati çeker. Bir tartışma ortamının doğmasına neden olur. **a Dergisi**'nin 26. sayısında, Onat Kutlar'ın **İshak** adlı hikâye kitabı üzerine bir "oturum" düzenlenir. Hikâyede simgesel anlatımın nasıl olması gerektiği üzerine görüşler bildirilir.

Yeni Ufuklar dergisi, 1952 yılında yayınlanmaya başlar. 1976 yılına kadar, 275 sayı çıkar. Muzaffer Buyrukçu, Selim İleri, Demir Özlü, Ferit Edgü, Orhan

Duru, Mehmet Seyda'nın hikâyeleri dergide yer alır.

Yeni Ufuklar'da, sanat ve düşünce yazılarının yanı sıra eleştiri yazıları da yer alır. Kısa hikâye yazarları ve hikâye konusundaki eleştiri yazılarını, genellikle Orhan Burian ve Selim İleri kaleme almaktadır. Örneğin Selim İleri'nin, Füzûzan hakkında yayınladığı yazı, hikâye hakkında bilgi vermek açısından dikkate değer bir özellik taşımaktadır. Bir özel sayı da yayınlayan dergi, daha sonra, kısa hikâye hakkında bir soruşturma da yayınlar: "1950-1960 Kuşağının Ozan ve Hikâyecileri Kendi Kendileriyle ve Çağlarıyla Hesaplaşıyorlar" (sayı 176, Ocak 1967).

Mavi 1952 yılında Ankara'da yayınlanmaya başlar. Dergide, Tarık Dursun K., Tahsin Yücel, Muzaffer Buyrukçu, İlhan Tarus, Mahmut Makal, Orhan Duru, Nezih Ümit ve Seza Altındağ'ın hikâyeleri yer alır.

Mavi, ikinci yılına girerken yayınlanan 13. sayıda, Sait Faik dergi hakkında bir değerlendirme yazısı yazar ve şöyle der:

"Mavi güzel bir dergi, ama biraz daha kavgacı, biraz daha delidolu
olsa rengine zarar gelmez. Denize baksanıza; nasıl hırçındır. Bayılırim
hırçın dergilere"

Sait Faik'in ölümü üzerine de, derginin 20. sayısında Sait Faik için bir özel sayı düzenlenir. Melih Cevdet ve Orhan Hançerlioğlu, Sait Faik hakkında yazılar yayınlarlar. Dolayısıyla kısa hikâye konusuna da yer verirler.

Türk Dili dergisi, sadece bir hikâye dergisi değildir. Bir dil ve edebiyat dergisi olmasına rağmen, hikâyelere ve hikâyecilere de geniş yer verilir. Türk Dil Kurumu'na bağlı bu periyodikte, zaman zaman hikâye kitapları tanıtılır. Hikâye yazarlarının doğum ve ölüm yıldönümlerinde, kısa hikâye yazarı ve onun yapıtları hakkında özel makaleler yayınlanır.

1951 yılından beri yayınlanan **Türk Dili** dergisi, çeşitli edebiyat türlerini içeren özel sayılar düzenler. 1 Temmuz 1975'te, "Türk Öykücülüğü" (286.sayı) özel sayısı yayınlar. Bu özel sayı, o döneme kadar kısa hikâye konusunda hazırlanan ve yayınlanan en önemli kaynaktır. Özel sayı, Selim İleri'nin bir inceleme yazısı ile başlar. Bu yazıda, Türk hikâyesinin genel bir tarihi anlatılır. Hüseyin Rahmi, Memduh Şevket Esendal, Ömer Seyfettin, Halit Ziya Uşaklıgil, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Sabahattin Ali, Sait Faik, Orhan Kemal'in hikâyelerinin anlatıldığı "Dokuz Hikâyeci" başlıklı ikinci bölümden sonra soruşturma kısımları yer almaktadır. Dergi, yaşayan Türk kısa hikâye yazarlarına, "Öykü nedir?" sorusunu sorar ve her bir yazarın cevabını yayınlar. Bu yazılarda, kısa hikâye hakkında kuramsal açıdan, önemli ipuçlarını yakalayabilmek mümkündür.

Yine **Türk Dili** dergisinin, Mart 1971 tarihinde yayınlanan "Eleştiri Özel Sayısında" (142.sayı), kısa hikâyenin kuramı hakkında, Jean Ricardou ve Todorov'dan alınan iki önemli yazı bulunmaktadır.

Dergi daha sonraki sayılarında da, Türk edebiyatında kısa hikâye üzerine tarihi bilgiler vermeye devam edecek ve bu tarzda incelemeler yayınlayacaktır. Bir seçme yapılsa şu çalışmalarını burada anabiliriz: Güler Ülkü Yalçın, "Bir Öykünün Şematik Yapısı Bakımından Anatomisi" (Eylül 1991, s: 537, sf: 282-293).

Türk edebiyatında kısa hikâye, 1950-1960 yıllarında altın çağını yaşar. Bu yıl-

larda yazarıyla, okuruyla ve yayıncısı ile kısa hikâye çok özel bir yere sahiptir. 1970'li yıllara geldiği zaman, kısa hikâye açısından bir durgunluk dönemine girer. Roman, edebî tür olarak kısa hikâyenin önüne geçer.

“Türk öykücülüğünde yayınevleri bir zaman sonra öykü kitabı satmıyor diye hikâye kitabı basmazlar. Gazeteler ve dergiler gündelik olarak hikâye yayınlamazlar. Roman getirin basalım derler yayınevleri.” (Memet Fuat 1994: 7)

1970'li yıllardan başlayarak 1980'li yılların sonlarına kadar hikâye çalışmalarına sınırlı sayıda yer veren dergiler şunlardır: **Yeni Edebiyat**, **Yansıma**, **Öykü**, **Somut**, **Divan**, **Töre**, **Oluşum**, **Yeni Dergi**, **Yeni a**.

Yeni Edebiyat dergisinde, Tomris Uyar'ın bir yazısı yayınlanır: “Hikâyede Olay” (Temmuz 1971, sf: 17-19). Bu makalenin en önemli yanı, kısa hikâyenin yapısı hakkında bilgi vermiş olmasıdır. Tomris Uyar yazısına hikâyenin tanımı ile başlar. Ardından da hikâye kurgusunu¹² oluşturan öğelerden biri, “olay” üzerinde uzun uzun durur. Dünya ve Türk edebiyatından örnekler verir.

Yansıma dergisi, Haziran 1972'de, “Günümüz Türk Hikâyesi Özel Sayısı”nı yayımlar. Özel sayıda, kısa hikâye örnekleri, Türk hikâyeciliği ve Orhan Kemal üzerine yazılmış inceleme yazıları, hikâye yazarlarının Türk hikâyeciliği üzerine görüşleri, soruşturmalar yer alır. Özel sayıda, Rifat Ilgaz, Aziz Nesin, Kerim Korcan, Mehmet Seyda, Ömer Faruk Toprak, M. Başaran, Füzün, Demirtaş Ceyhun, Fakir Baykurt, Tarık Dursun K., Muzaffer Buyrukçu, Hulki Aktunç, Behzat Ay ve yeni yazarların hikâyelerinden birer örnek bulunmaktadır.

Yine bu yıllarda (ilk sayısı Nisan-Mayıs 1975), Mustafa Balel, **Öykü** adlı, iki ayda bir yayınlanan bir hikâye dergisi çıkarır. İlk sayı Sabahattin Ali'ye adanmıştır. Dergide, kısa hikâye metinlerinin yanı sıra, kısa hikâye hakkında yapılan soruşturmalar (ikinci sayıdan itibaren Haziran-Temmuz 1975) yayınlanır. Bu tutumun amacı, bir tür olarak kısa hikâyeyi sevdirmek ve gençleri bu tarzda metinler kaleme almaya özendirme. Ayrıca dönemin diğer dergilerinde (**Yansıma**, **Soyut**, **Varlık**, **Türkiye Defteri**) yayınlanan Türkçe ve tercüme kısa hikâyeleri, toplu olarak haber halinde yayımlayan dergi, hikâye yarışmalarının duyurularını da yapar. **Öykü**, bir süre sonra edebiyat dergisi görünümünü alır.

Divan, Temmuz-Ağustos 1979 tarihinde (sayı 9-10) bir hikâye özel sayısı düzenler. Dergi hikâye üzerine bir yarışma düzenlemiştir. Bu yarışma sonucundaki değerlendirmelerden yola çıkarak da bir özel sayı oluşturulmuştur.

Töre, Aralık 1980 tarihinde (115. sayı) bir hikâye özel sayısı düzenler. Bu özel sayıda, “Hikâyemizin Hikâyesini Anlatmak” başlıklı yazı Sadık Kemal Tural'a aittir. Tural, genel olarak hikâye özel sayısı düzenlenmesinin amacını açıkladıktan sonra **Divan** ve **Mavera** dergilerinin düzenlemiş olduğu hikâye özel sayılarını değerlendirir. Tanzimat'tan günümüze kadar hikâye tarihimizi anlatır, tür olarak hikâyeye tanım getirir. Yine aynı sayıda Bilge Ercilasun ile kısa hikâye hakkında bir mülakat yapılır. Emine Işın, Sevinç Çokum ve Tarık Buğra'nın hikâyeleri dergide

¹² Hikâye kurgusunu oluşturan diğer unsurlar arasında, kişiler, zaman, mekân, ayrıntılar, olay ve olaylar zinciri, çatışmalar, anlatıcı, semboller yer almaktadır.

yer alır.

Somut dergisi, Şubat-Mart 1980 tarihinde, 15. sayısında, "12 Mart Hikâyeleri Özel Sayısı"nı çıkartır.

Oluşum dergisinin, 29. sayısı "öykü sayısı" olarak düzenlenir. Burada Ruşen Hakkı, İsmet Kemal, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Durmuş Mert, Şevket Yücel ve Nusret Ertürk'ün hikâyeleri yer almaktadır. Enis Batur ve Füsün Akatlı'nın (Füruzan'ın Öykücülüğü üzerine bir incelemesi bulunmaktadır) hikâye konusundaki incelemelerine yer verilir. Derginin, Şubat-Mart 1980 tarihinde çıkan 76 ve 77. sayısı da, "öykü sayısı" olarak yayınlanır. Bu sayıda Marquez, Fuentes, Borges, Bryant'ın hikâyelerine yer verilir. Selçuk Yörel, İsmet Tokgöz, Buket Uzuner, Hüseyin Akyüz hikâyeleri yayınlanan Türk yazarları arasında yer alır.

Yeni Dergi, başka dillerdeki sanat olaylarını, tartışmaları edebiyatımıza ve sanatımıza taşımak amacı ile yayın hayatına başlar. Dergide daha çok çeviri makaleler bulunmakta birlikte, Tomris Uyar'ın iki makalesi, kısa hikâye kuramı açısından önemlidir: "Hikâyede Yoğunluk" (Ocak, 1972) ve "Hikâye Kişisinin Değişmesi" (Şubat, 1973).

Yeni a, dergisinde 1970'li yıllardan itibaren dünyanın büyük kısa öykü ustalarının hayatları ve eserleri hakkında yazılan makalelerin sayılarında artışlar görülür. Çehov, Gogol, Mark Twain, Edgar Allan Poe, hakkında özel makaleler yazılır.

1980 yıllarının sonunda, Türk hikâyeciliği yeniden bir canlanma dönemi yaşar. 1970'li yıllar, hikâye açısından sönük geçen bir dönemdir. Denilebilir ki, roman yeniden egemen tür haline gelmiştir. 1980 sonrası döneminin ön önemli özelliği, kısa hikâyeye daha bilinçli bir bakış açısı ile yaklaşımdır. Bu dönemde artık sadece kısa hikâye yazılmaz. Yazılan hikâyeler üzerinde bağımsız incelemeler de yapılır. Kısa hikâye hakkında yazılan kuramsal incelemeler konusunda dikkate değer sayıda artış görülür.

1980 sonrasında, yine 1950-1960 döneminde olduğu gibi kısa hikâye antolojileri ve araştırma kitapları yayınlanmaya başlar. Bu çalışmalarda, kısa hikâye hakkında değerlendirmeler yapılır. Yazarların hikâye anlayışları üzerinde durulur, hikâye çözümlmelerine yer verilir. Antolojilerin giriş kısımlarında kısa hikâye hakkında kuramsal bilgiler verilir, tanımlamalar yapılır.

Sabahat Emir	Ünlü Yazarlardan Seçme Hikâyeler (1975)
Asım Bezirci	1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz (1980)
Füsün Akatlı	Bir Pencereden (1982)
Mehmet Semih	Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi (1982)
Seyit K. Karaalioğlu	Türk Hikâye Antolojisi (1984)
Olcay Önertoy	Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü (1984)
Necdet Özkaya	Açıklamalı Hikâye Antolojisi (1985)
Sadık Tural-Zeynep	Kerman-Kayahan Özgül Hikâyeciliğimizin Yüzüncü Yılında Yüz Örnek (1987)
Bilal Coşkun-Sırrı Er-Rıfki Kaymaz	Günümüz Hikâyecilerinden Seçme Hikâyeler (1987)

Semih Gümüş ¹³	Türk Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler (1992)
Selim İleri	İlkgençlik Çağına Öyküler (1992)
Orhan Okay	Cumhuriyet Devri Hikâye ve Roman (1992)
Erhan Sezai Toplu	Türk Edebiyatından Seçme Hikâyeler (1992)
Murat Aykul-Türkan Demir Aykul	50 Yazar 50 Öykü (1994)
Ismail Parlatır-İnci Enginün-Zeynep Kerman-Orhan Okay-Kâzım Yetiş-Necat Birinci	Güzel Yazılar-Hikâyeler (1996)
Ayşenur İslâm	Hikâyemiz, İnsanımız, Kültürümüz (1996)
Ömer Lekesiz	Yeni Türk Edebiyatında Öykü ¹⁴ (1997)
Ahmet Özalp	Türk Hikâye Seçkisi (1997)
Metin Celâl	Çağdaş Türk Edebiyatı Öykü Antolojisi (1998)
Atilla Özkırımlı	En Güzel Türk Hikâyeleri (1998)
Taha Çalaroğlu	Yeni Öykü Antolojisi (2000)
Mehmet Hengirmen	Türk Öykü Antolojisi (2000)

Bu dönemin önceki dönemden ayrılan bir yanı da, artık Türk hikâye antolojileri yanında, Dünya edebiyatından seçilen hikâyelerden oluşan antolojilerin edebiyatımızda yer almasıdır.

Şârâ Sayın	Çağdaş Avusturya Öyküleri (1984)
Gürsel Aytaç	Öykü Seçkisi (1991)
Memet Fuat	Dünya Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler (1993).
Yıldız Ersoy-Canpolat	Çağdaş İspanyol Edebiyatı Öykü Seçkisi (2000)

Kısa hikâye antolojileri düzenleyenlerin genel tutumu ve düzenlenen antolojilerin plânları şöyledir: Kitapların önsözlerinde, önce antolojiye alınan yazarların hangi kıstaslar uygulanarak seçildiği konusunda açıklama yapıldıktan sonra genellikle antolojiyi düzenleyen yazarlar ve kısa hikâye hakkında bir ön bilgi verirler. Böylece antolojiyi eline alan bir okur, bu önsözleri okuyarak kısa hikâye hakkında, kuramsal açıdan bilgi almaktadır. Örnekleyecek olursak; Prof. Dr. Gürsel Aytaç'ın hazırladığı **Öykü Seçkisi**'nin (1991) önsözünde, "Küçük Öykü Üzerine" başlığını taşıyan bir kuramsal yazı bulunmaktadır. Prof. Dr. Şârâ Sayın, **Çağdaş Avusturya Öyküleri** (1984) başlığı altında bir antoloji hazırlar. Antolojinin başında yine aynı başlığı taşıyan Amerikan kısa hikâyesinden yola çıkarak kaleme aldığı bir kuramsal yazı¹⁵ bulunmaktadır. Sadık Tural-Zeynep Kerman-Kayahan Özgül'ün düzenlediği **Hikâyeciliğimizin Yüzüncü Yılında Yüz Örnek** (1987) adlı antolojide, kısa hikâye hakkında kuramsal bilgiyi veren kişi, Dr. Sadık Tural olmuştur.

Akademik kökenli olmayan edebiyat araştırmacıları tarafından hazırlanan kimi antolojilerin giriş kısımlarında da, kısa hikâye hakkında çok derinlikli olmayan bilgilere rastlanmaktadır: Sabahat Emir'in 1975 yılında hazırladığı, **Ünlü Yazarlardan Seçme Hikâyeler**, Seyit Kemal Karaalioğlu'nun 1984 yılında hazırladığı **Türk Hikâye Antolojisi**, Necdet Özkaya'nın 1985 yılında hazırladığı **Açıkla-**

¹³ Semih Gümüş, **Türk Edebiyatında Aşk Öyküleri, Hayvan Öyküleri, Öykülerde İstanbul** gibi çeşitli hikâye antolojileri düzenlemiştir.

¹⁴ Kitap iki cilttir. Çözümlemeli Antoloji olarak bir araştırma ve inceleme kitabı şeklinde düzenlenmiştir. İkinci cilt 1998 yılında yayınlanır.

¹⁵ Araştırmacı, **Çağdaş Avusturya Öyküleri** (1984) adlı kitabının önsözünde yer alan kimi bilgilerden yola çıkarak daha kapsamlı bir yazı daha yayınlar: "Her Kısa Öykü 'Kısa Öykü' mü"? **Çağdaş Eleştiri**, Mayıs 1984: 19-21.

malı Hikâye Antolojisi bunlara bir örnek oluşturmaktadır.

1970'li yıllardan itibaren yayınlanan edebiyat ansiklopedilerinde hikâye bir konu başlığı olarak yer almaya başlar. Örneğin **Türk Ansiklopedisi**'ne "hikâye" maddesini hazırlayan kişi Fevziye Abdullah Tansel olmuştur.

Türk edebiyatında, kısa hikâye üzerine yapılan kapsamlı incelemeler, Mehmet Kaplan'ın **Hikâye Tahlilleri** (1979) adlı kitabı ile başlar. Kaplan, kitabında Samipaşazâde Sezai'nin hikâyelerinden başlayarak, 1970'li yıllara gelene kadar Türk edebiyatının önemli hikâyecilerinden (Hüseyin Rahmi, Halit Ziya, Reşat Nuri, Fahri Celâl, Sabahattin Ali, Ahmet Hamdi Tanpınar, Sait Faik, Orhan Hançerlioğlu, Aziz Nesin, Orhan Kemal, Haldun Taner, Necati Cumalı, Oktay Akbal, Erdal Öz vd.) alınmış örnekler üzerinde durur, hikâyeleri tek tek tahlil eder. Hikâye incelemelerinde "metin tahlili metodu"nu kullanır, "anafikir ve ayrıntı arasındaki münasebeti" değerlendirir.

Orhan Okay'ın, Atatürk Üniversitesi'nde vermiş olduğu ders notlarından yola çıkarak hazırladığı **Cumhuriyet Devri Hikâye ve Roman** (1992), Türk kısa hikâyesi üzerinde yapılan akademik bir çalışmadır. Diğer bir akademik çalışma ise Olcay Önertoy'a aittir. **Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü** (1984) başlıklı çalışma, Türk roman ve hikâye yazarlarının yaşamları anlatmakta ve onların eserlerinin dökümünü vermektedir.

Füsun Akatlı da kısa hikâye eleştirisi yapan bir başka araştırmacımızdır. 1987 yılında yayınladığı **Edebiyat Defteri** adlı kitabında, II. bölümü "Öykü" başlığı altında düzenleyerek, bu bölümde Haldun Taner'den başlayarak 1950 sonrası döneminin önemli hikâyecilerinin eserleri hakkında eleştiriler yazar, tanıtım yapar. 1998 yılında yayınladığı **Öykülerde Dünyalar** adlı kitabında Türk hikâyecileri ve hikâye kitaplarının eleştirileri yer almaktadır. Füsun Akatlı, daha çok, Haldun Taner, Tomris Uyar, Yusuf Atılgan, Bilge Karasu, Leyla Erbil, Orhan Duru, Adalet Ağa-oğlu, Selim İleri, Peride Celâl, Hulki Aktunç, Murathan Mungan, Necati Tosuner, Mahir Öztaş gibi yazarların hikâye kitaplarını değerlendirir.

Nedim Gürsel, "Türk Yazınında Öykü" adlı uzun bir makale yazar. Makale, 1994 yılında yayınlanan **Bozkırdaki Yabancı** adlı inceleme kitabında yer alır ve yazar bu incelemesinde Türk kısa hikâyesinin tarihi hakkında bilgi verir.

Aysu Erden, **Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri** (1998) adlı bir çalışma yayımlar. İki temel bölümden oluşan kitabın birinci bölümünün başlığı, "Kısa Öykü Nedir - Kısa Tarihçesi - Kısalık Kavramı"dır. İkinci bölüm bir çeşit uygulama alanıdır. Burada, dilbilim eleştiri yöntemleri tanıtılır. Sonra bu eleştiri yöntemleri, Sait Faik, Yaşar Kemal, Özcan Karabulut'un birer hikâyesi üzerinde uygulamalı olarak gösterilir.

Feridun Andaç, **Öykücünün Kitabı** (1999)'nı hazırlar. Çalışma, bir çok yazarın kısa hikâyeyi temel alan yazılarından oluşan bir çeşit ortak kitap niteliğindedir. Yazar, **Adam Öykü** dergisine sürekli yazı yazdığı dönemlerde kısa hikâye üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmış ve bu kitap projesi ortaya çıkmıştır. XVI bölümden oluşan kitapta, kısa hikâye kuramı hakkında şu bölümler bulunmaktadır: IV. Bölüm "Öykü Ayrıntıdadır" (Hulki Aktunç ve Ülkü Ayvaz'ın yazıları bulunmaktadır); VIII.

Bölüm “Bir Öykü Dünyası Kurabilmek” (Selim İleri, Necati Güngör), IX. Bölüm “Öykünün Anlamsal Boyutları” (Ayşe Kilimci, Ahmet Yurdakul), X. Bölüm “Öyküde İzleksel Olan” (İnci Aral, Erendiz Atasü), XI. Bölüm “Öyküde Anlamsal Yapı Anlatım Düzleminin Kuruluşu” (Cemil Kavukçu, Suzan Samancı), XIII. Bölüm “Öykünün Öğeleri” (Tahsin Yücel, Tomris Uyar), XIV. Bölüm “Öyküde Yer/Mekân/Zaman Duygusu” (Adnan Özyalçın, Demir Özlü).

Kitabın diğer bölümleri, Türk hikâye tarihi (özellikle 1950 sonrası kuşağı), mi-zah hikâyeleri ve hikâye eleştirileri gibi konuları irdelemektedir.

Semih Gümüş, **Öykünün Bahçesi** (1999) adlı çalışmasında kısa hikâye hakkında bilgiler vermektedir. Kitap iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, “Bir Anlatı Olarak Kısa Öykü”nün tanımı yer almaktadır. Kısa hikâye hakkında genel bir tanımlama yapıldıktan sonra ikinci bölümde hikâye tahlillerine (Peride Celal, MŞE, Sait Faik, Sabahattin Ali, Cemil Kavukçu’nun kitaplarında olduğu gibi) yer verilmiştir.

Ömer Lekesiz, **Hece** dergisinde yayınlamış olduğu makalelerden yola çıkarak ve onları bir araya toplayarak (örneğin, Hikâye, Öykü, Benöykü, Bencilöykü gibi yazıları) kısa hikâye hakkında güzel bir çalışma meydana getirir: **Öykü İzleri** (2000) başlığını taşıyan kitapta hikâye kuramı ve hikâyenin unsurları hakkında dikkate değer bilgiler bulunmaktadır.

1980 sonrasında edebiyatımızda eleştiri türü olgunlaşırken, hikâye yazarları dışında edebî türleri değerlendiren ve bunu meslek haline getiren profesyonel kişiler yetişmeye başlar. Böylece bu dönemde hikâye konusunda ustalıkla hazırlanmış incelemeler, kuram hakkında yapılan tercüme edebiyatımızda yer alır. Üniversitelerde yapılan tezlerde de, kısa hikâye yazarları ve onların eserleri konu olarak incelenmeye başlanır. Üniversitelerde hazırlanan ve çoğu yayınlanamayan Türk hikâyesi konusunda yazılmış tezlerden¹⁶ birkaçı aşağıda verilmiştir:

1973 Şerif Aktaş	Refik Halit’in Roman ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma (Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
1980 Ömer Faruk Huyugüzel	Hüseyin Cahit Yalçın’ın Hayatı, Hikâye ve Romanları (İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi)
1981 Nazan Karanis	Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Avrupa Ülkeleri ve Türkler (Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
1984 Metin Kayahan Özgül	Sâmi Paşa-zâde Sezâyi’nin Küçük Şeyler’inde Fiktif Yapı (Ankara, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)

¹⁶ Üniversitelerde hazırlanan tezlerin tam bir listesi için bilgisayarda, <http://www.yok.gov.tr> adresine girip tez tarama kısmına gidilebilir.

- 1985
Zeki Gürel **Abdullah Zühdü'nün Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma** (Ankara, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- Mehmet Önal **Vecihi Bey'in Hikâyelerinde Fiktif Yapı** (Ankara, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- Mustafa Özcan **Halikarnas Balıkcısı'nın Hikâye ve Romanları Üzerine Bir Araştırma** (Konya, Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi)
- 1986
Serpil Hayber **Ebubekir Hazım Tepeyran'ın Hikâye ve Romanları** (Ankara, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- 1987
Osman Gündüz **Selahattin Enis -Hayatı, Edebî Kişiliği, Hikâyeciliği-** (Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- Mehmet Törenek **1908-1918 Arası Türk Hikâyeciliği** (Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- 1989
İsmail Çetişli **Memduh Şevket Esendal -İnsan ve Eser-** (Elazığ, Fırat Üniversitesi, Doktora Tezi)
- Hakan Sazyek **Halit Ziya Uşaklıgil'in Hikâyeciliği ve Türk Hikâyeciliğine Katkıları** (Ankara Üniversitesi; Yüksek Lisans Tezi)
- 1990
İbrahim Kavaz **Sait Faik Abasıyanık** (Elazığ, Fırat Üniversitesi, Doktora Tezi)
- Vahit Tane **Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Dil ve Üslûp** (Kayseri Erciyes Üniversitesi; Yüksek Lisans Tezi)
- 1991
Ramazan Korkmaz **Sabahattin Ali -İnsan ve Eser-** (Elazığ, Fırat Üniversitesi, Doktora Tezi)
- 1992
Rahim Tarım **Mehmet Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma** (İstanbul, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi)
- 1993
S. Dilek Yalçın **Haldun Taner'in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği** (Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- 1994
Şehnaz Alış **Servet-i Fünûn Dergisinde Küçük Hikâye-Mensur Şiir-Manzum Hikâye** (İstanbul, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi)
- Halil Kocabaş **Cahit Sıtkı'nın Hikâyelerinin Derlenmesi ve Değerlendirilmesi** (Dicle Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- Hüseyin Yeniçeri **Ahmet Mithat'ın Hikâyeciliği** (Ankara, Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi)

TÜRK EDEBİYATINDA KISA HİKÂYE HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

- Ali Yıldız **Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Hikâye ve Romanlarında Doğu Batı Meselesi** (Kayseri, Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- 1995
Mustafa Erol **Cumhuriyet Dönemi Hikâye ve Romanlarında Yunan Mezalimi** (İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- Alev Sınar **Türk Hikâye ve Romanında Çocuk (1872-1950)** (İstanbul, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi)
- 1996
Birsen Öztürk **Sait Faik'in Hikâyelerinde İnsan ve Tabiat Unsurları** (Balıkesir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- 1997
Gülnaz Çetinoğlu **Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde Mekân** (Bursa, Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans)
- Hüseyin Gürbüz **Millî Edebiyat Dönemi Hikâyelerinde Sosyal Meseleler** (Ankara, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)
- Erol Ogur **İlhan Tarus'un Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerine Bir Araştırma** (Afyon, Kocatepe Üniversitesi, Yüksek Lisans)
- Nurdoğan Savran **Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinin Kültür Yapılarının Değerlendirilmesi ve Greimas Göstergebilim Metoduna Göre Yapısal Özelliklerinin İncelenmesi** (Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi)
- Ayfer Yılmaz **Sevinç Çokum'un Hikâye ve Romanlarında Zaman, Mekân ve İnsan Unsuru** (Ankara, Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi)
- 1998
Mahfuz Bayar **Tarık Buğra'nın Hikâye ve Romanlarında Gençlik ve Gençlik Problemleri** (Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans)
- Tahsin Yıldırım **Sabahattin Kudret Aksal'ın Hikâyeciliği** (Kırıkkale, Kırıkkale Üniversitesi, Yüksek Lisans)
- 1999
Mevlüt Çelik **Ahmet Mithat'ın Letaif-i Rivayat Serisi Hikâyelerindeki Muhteva ve Yapı** (Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans)
- Şevkiye Dinçer **Mustafa Kutlu'nun Hikâye ve Hikâyeciliği** (Trakya Üniversitesi, Yüksek Lisans)
- Ali Yıldız **Ahmet Mithat Efendi'nin Hikâye, Roman ve Tiyatrolarında İnsan** (İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi)
- 2000
Dinara Düysebayeva **Maupassant Tarzı Hikâye ve Refik Halit Karay, Muhtar Avezov, Sabahattin Ali'nin Hikâyeciliği** (Ankara, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi)

Üniversiteler dışında da, kısa hikâye hakkında kapsamlı monografiler kaleme alınır. Hikâyeciler üzerinde derleme çalışmalarının yer aldığı küçük kitapçıklar yayınlanır. Bu incelemeler arasında, Sait Faik, MŞE, Orhan Kemal araştırmacılar tarafından üzerinde en fazla durulan, tercih edilen yazarlardır. Kısa hikâye ve hikâyecilerimiz üzerine yapılmış ve basılmış monografilerden birkaçı aşağıdaki listede verilmiştir:

Mustafa Kutlu	Sait Faik'in Hikâye Dünyası (1968)
Mehmet Ergin	Hikâyemizde Bekir Yıldız Gerçeği (1975)
Hikmet Altınkaynak	Orhan Kemal (1983)
Asım Bezirci	Orhan Kemal (1984)
Fethi Naci	Bir Hikâyeci: Sait Faik Bir Romancı: Yaşar Kemal (1990)
İsmail Çetışli	Memduh Şevket Esendal (1991)
Hüseyin Tuncer	Tarık Buğra'nın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme (1992)
S. Dilek Yalçın	Haldun Taner'in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği (1995)
Ramazan Korkmaz	Sabahattin Ali -İnsan ve Eser- (1997)

1980'li yılların sonunda, sanat ve edebiyat dergilerinde, kısa hikâyeye önemli bir yer ayrılır. Kısa hikâye örnekleri, yeni yazarların hikâyeleri dergilerde yine yayınlanmaya başlar. Bu dönemde, önceki dönemlere nazaran kısa hikâyenin ne olduğu, tür hakkında bilgiler ve kuramsal çalışmalarda dikkate değer bir artış görülmektedir. Teorik çalışmalar özgün olabildiği gibi, kısa hikâye hakkında yabancı dillerden yapılmış çeviriler de dergilerde yer alır. Ciddî bir hikâye eleştirisi faaliyeti görülür. Sanat ve edebiyat dergileri, yeni yıla girerken geçen yıla ait eserler üzerinde değerlendirmeler yapmayı bir gelenek haline getirmişlerdir. Bu değerlendirmelerde, o yıl içinde yayınlanan hikâye kitapları hakkında yorumlar yer almaktadır.

Bu dönemde, kısa hikâye bilinci belirgin bir ivme kazanmıştır. Geçmiş dönemlerde kısa hikâye hakkında yapılan çalışmalarda tür, çoğunlukla ya romana göre bir kıyaslama yapılarak¹⁷ tanımlanmaya çalışılmış ya da tarihsel bir perspektiften gelişim çizgisi gösterilmiştir. Oysa bu yıllarda artık bağımsız olarak değerlendirmelerin yapıldığı görülür.

1980 sonrası dönemde kısa hikâye hakkında teorik çalışmaları bulabileceğimiz dergiler şunlardır: **Hürriyet Gösteri, Milliyet Sanat, Metis Çeviri, Gündoğan Edebiyat, Çağdaş Türk Dili, Adam Öykü, Düşler ve Öyküler, Fayton, Maveria, Doğu, Dergâh, Bilig, Dil Dergisi, Hece.**

Hürriyet Gösteri, 1980 sonrasında bir sanat dergisi olarak edebiyat dünyasında yerini alır. Dergide kısa hikâye hakkında yer alan makaleler daha çok Türk kısa hikâye tarihini konu almaktadır. Yeni yıla girerken hazırlanan özel sayılarda, bir önceki yıl yayınlanan hikâye kitaplarının değerlendirmeleri yapılır. Örnek verecek olursak, Feridun Andaç, "1980'lerin Sonunda Öykücülüğümüzün Genel Görünümü" (**Hürriyet Gösteri**, 1990).

¹⁷ Örneğin: Suut Kemal Yetkin, "Niçin Roman Değil de Hikâye", (**Türk Dili**, 1954.,: 565-566); Samim Kocagöz, "Küçük Hikâye ve Roman", (Baha Dürder, **Roman Anlayışı**, 1971, İstanbul, Remzi Kitabevi) gibi.

Milliyet Sanat dergisi, 1987 (sayı: 176, Eylül) yılında, bir soruşturma açarak eleştirmenlere şu soruyu sorar: “80 Sonrası Yayınladıkları Yapıtlarla Adlarını Duyuran Öykücülerimizi İzliyor musunuz? Bu Yazarlarımız ve Yapıtları Hakkında Düşünceleriniz?”. Füsun Akatlı, Orhan Duru, Onat Kutlar, Kemal Özer ve Adnan Özalçiner soruşturmaya cevap verirken, dönemin kısa hikâyelerinden yola çıkarak kısa hikâye hakkında dolaylı yoldan kuramsal bilgiler verirler. **Milliyet Sanat** dergisinde bir başka soruşturma örneği ise Konur Ertop tarafından hazırlanmıştır. “Suskun Dönem Sona Eerken Öykücülerimizin Anlattıkları” (Aralık 1989).

1980’li yılların sonunda Metis yayınları tarafından yayınlanmaya başlayan **Metis Çeviri** dergisi özellikle Batı edebiyatlarından çeşitli türlerde yapılmış olan tercüme içerdiği gibi her sayısında, edebî türler hakkında kuramsal çalışmaların tercümelerine de yer vermiştir. Derginin özellikle 1990 yılı yayınlanan yaz sayısında, kısa hikâye kuramı hakkında yazılar bulunmaktadır. J.E. Miller ve Jr. B. Slot’den alınan bir metin, Yurdanur Salman tarafından tercüme edilir: “Kısa Öykü Üzerine Notlar”. Erna Kritsch Neuse’dan, Çağlar Tanyeri Ergand tarafından tercüme edilen bir diğer makale, “Kısa Öykü: Modern Yazında Biçim Deneyi” başlığını taşır.

1990’lı yıllarda yayınlanmaya başlayan dergiler arasında yer alan **Gündoğan Edebiyat** dergisinde çeşitli ülkelerin edebiyatlarından ele alınmış eserler hakkında yapılmış incelemeler yer almaktadır. Derginin başlangıcından sona erişine dek yayınlanan her sayısında, “Kuramsal Yazılar” adı altında bir bölüm bulunur. Bu bölümde kısa hikâye hakkında dikkate değer incelemelere rastlanmaktadır. Doç. Dr. Lale Demirtürk’ün¹⁸ iki makalesini örnek olarak verecek olursak: “Kısa Öykü Dinamiği: Kuramsal Art Alan” (1992, Güz), “Beklenti Gramerine Hazırlanma Evresi: Kısa Öyküye Başlarken” (1993, Yaz).

Çağdaş Türk Dili dergisi bir dil ve edebiyat dergisidir. Bu dergide de kısa hikâyelere yer verilmekte, hikâye tahlilleri ve hikâye yazarlarının değerlendirmeleri yapılmaktadır.

Kısa hikâye kuramı konusundaki yazılar şunlardır: Sevinç Özer, “Amerikan Kısa Öykü Kuramına Bir Yaklaşım: Kısa Öykü Nedir? Ne Değildir?” (1991). Sevda Çalışkan, “Kısa Öykü Tekniği”, (Temmuz-Ağustos 1994, s: 77-78). Aysu Erden “Kısa Öyküde Biçim Dilbilimsel Yaklaşım Üzerine”, (Eylül 1997, s: 5), “Öyküde Kadın ve Erkek Yazarların Kadına Bakışı ve Biçimlerine Dilbilimsel Yaklaşım” (Eylül 1998, s. 8). Nazmiye Topçu “XIX. Yüzyılda Fransız Öyküsü ve Maupassant” (Haziran 1998, s: 7). Doç. Dr. Jale Erlat “XVIII. Yüzyıl Fransız Yazınında Felsefî Öykü ve Voltaire” (Haziran 1998, s: 7).

Çağdaş Türk Dili dergisi, 113-114-115. sayısını (Temmuz-Ağustos-Eylül 1997), öykü özel sayısı olarak düzenler. Bu sayıda kısa hikâye kuramı hakkında yazılan yazılar şunlardır: Sevda Çalışkan, “Öyküde Zaman” (s. 14-20). W. F. Throll – A. Hibbord ve C.H. Holman’ın A Handbook to Litarature (1960 New York, The Odyssey Press) adlı kitabından Ahmet Kocaman’ın çevirdiği metin, “Kısa Öykü” (s. 24-25). Olcay Önertoy, “Yazınımızda Roman ve Öykü Terimine Bir Bakış” (26-29).

¹⁸ Araştırmacının, **Argos** (1990, sayı: 24, sf: 74-78) dergisinde yayınlanan bir başka yazısı da şudur: “Kısa Öykü Estetiğine Kuramsal Yaklaşım”.

1995 yılının Kasım-Aralık aylarında, 1950'li yıllarda yayınlanan ve sadece kısa hikâyeyi konu edinmiş olan **Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'**nde olduğu gibi Adam yayınları arasında, bir hikâye dergisi yayınlanır. **Adam Öykü** adıyla yayınlanan bu dergi, 90'lı yıllarda yeniden önem kazanmaya başlayan, canlandırmaya çalışılan kısa hikâye türünü esas alan kişileri bir çatı altında toplayan bir okul durumuna gelir. Derginin her sayısında, yerli ve yabancı yazarlardan seçilmiş kısa hikâye örnekleri, soruşturmalar, söyleşiler (İnci Aral, Erdal Öz, Necati Tosuner, Adalet Ağaoğlu, Nedim Gürsel, Ayfer Tunç, Faruk Duman, Aslı Erdoğan, Enis Batur, Selim İleri, Ferit Edgü, Hulki Aktunç, Tomris Uyar, Füzulan, Nezihe Meriç, Tarık Dursun K., Muzaffer Buyrukçu, Cemil Kavukçu, Memet Fuat gibi), özel dosyalar (Günümüz İskoç Kısa Öyküsü, Edgar Allan Poe, Türk Öykü Kitapları Zamandizini, Sherlock Holmes Özel Bölümü, Kısa Kısa Öykü), incelemeler (Hakan Sazyek, "Halit Ziya Uşaklıgil'in Öykücülüğü"; Timour Muhidine, "Günümüz Türk Edebiyatında Kısa Anlatı", Behçet Çelik, "F. Celalettin'in Öyküleri", Nüket Esen "Murathan Mungan'ın İki Hikâyesinde 'Ben' ve 'Öteki'", Konur Ertop "Sait Faik'in İstanbul'unda", Zehra İpşiroğlu "Haldun Taner'in **Ayışığı'nda Çalışkur** Öyküsünde Okuyucu-Yapıt-Yazar Diyalogu" gibi) bulunmaktadır.

Fethi Naci, Uğur Kökden, Feridun Andaç, Selim İleri gibi eleştirmenlerin kısa hikâye hakkında yapılmış incelemeleri dergide yer aldığı gibi akademisyenlerin, ya da amatör araştırmacıların inceleme yazıları da derginin kapsamına dahil edilmektedir. Sevinç Özer, "Kısa Öykü Kuramının Manyetik Alanı: Poe'nun 'Tek Etki' Kuralı" (s: 23), Sevinç Özer, "Amerikan ve Türk Kısa Öyküsünde Initiation" (s: 38); Nedret Tanyolaç Öztokat, "Çağdaş Türk Yazınında Kısa Kısa Öykü" (s: 12), Yurdanur Salman ve Deniz Hakyemez, "Öykülemenin Öyküsü" (s: 12).

Kısa hikâye hakkında yazılmış olan kuramsal yazıların büyük bir çoğunluğunun çeviri yazılardan oluştuğunun altını çizmeliyiz. Birkaç örnek vermek gerekirse; Harold Blodgett "Kısa Öykü Tekniği", Isabel Allende "Kısa Öykü", Austin M. Wright "Kısa Öyküyü Tanımlama Üzerine", V.S. Pritchett "Kısa Öykü Üstüne", Suzanne Ferguson "Kısa Öykünün Türler Sıralamasındaki Yükselişi", Norman Friedman "Kısa Öyküyü Kısa Yapan Nedir?", Julia Cortázar "Öyküde Konu", Leyla Ruhan Okyay "Öyküde Mekân", H.E.Bates "Kısa Öykünün Kökenleri: Gogol ve Poe" (s: 24), H.E. Bates "Çehov ve Maupassant" (s:26) gibi.

1997 yılından itibaren, Ankara'da öykü günleri düzenlenmeye başlar. Bu etkinlikler birkaç gün sürmektedir. **Düşler ve Öyküler** dergisi, Cumhuriyet gazetesi, Bilim-Sanat ve İmge Kitabevleri'nin katkısı ile düzenlenen etkinliklerde yer alan panellerde, sempozyumlarda, tartışmalarda kısa hikâye, çok yönlü bir bakış açısı ile irdelenmektedir. 5-10 Mayıs 1997 tarihlerinde düzenlenen "Ankara Öykü Günleri"nin, II. Oturumu'nun başlığı, "Niçin Kısa Öykü"dür. 1-7 Haziran 1998'de düzenlenen "II. Ankara Öykü Günleri"nde, "Kısa Öyküye Kuramsal Yaklaşımlar" başlığını taşıyan bir bölüm bulunmaktadır.

Yine 1990'lı yılların sonlarında yayınlanmaya başlayan **Düşler ve Öyküler** adlı dergi, kısa hikâyeyi temel alan yazıları yayınlamaktadır. Dergide, hikâye örnekleri, hikâye yazarları ile yapılan söyleşiler (örneğin Demir Özlü, Nedim Gürsel, Erendiz Atasü, Erhan Bener, Erdal Öz), kuramsal yazılar, dosyalar (bir hikâye yaza-

rının hikâyeleri üzerinde birkaç tane yazı yayınlanması yoluyla yapılan araştırmalar), hikâye etkinlikleri (Ankara öykü günleri üzerine değerlendirmeler) yer almaktadır. Dergide Prof. Dr. Sevinç Özer gibi akademisyenlerin kısa hikâye hakkında yazdıkları kuramsal yazılar, önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Sevinç Özer; “Romanın Aca-yip Ölümü: Kısa Öyküden Çok Kısa Öyküye” (Eylül 1997, s:5), “Kısa Öykünün Mitik Temeli: Bir Genre’in Adı ve Felsefi Boyutları” (Eylül 1998, s: 8).

Düşler Öyküler yayın hayatına dokuzuncu sayısı ile son vermek durumunda kalmıştır.

1990’dan sonra **Fayton** adıyla bir hikâye dergisi yayınlanır. Kısa süre sonra da kapanır. Dergi daha sonra **Üçüncü Öyküler** (1998) adıyla çıkar. **Üçüncü Öyküler**, üç ayda bir yayınlanmaktadır. Bu dergide, “Özel Bir Dosya” (Sabahattin Ali, Ömer Seyfettin, Memduh Şevket Esendal, Orhan Kemal, Refik Halit Karay, Haldun Taner, Sait Faik, Oktay Akbal, Vüs’at O. Bener), “Anma” (Bekir Yıldız), “Unutulmuş Öyküler ve Öykücüler” (İlhan Tarus, Nahit Sırrı Örik), “Deneme” ve “İnceleme” (Hans-Dieter Gelfert, “Kısa Öyküde Bütünlüğün Sorunu”), gibi bölümler bulunmaktadır.

Sadece hikâye yayınlayan bir başka dergi de **Öyküden Bir Bilet Gidiş Dönüş**’tür.

Mavera dergisinin, 46. sayısı (Eylül 1980) Hikâye özel sayısı olarak düzenlenmiştir. Bu sayının inceleme bölümünde özellikli yazılar bulunmaktadır. Örneğin, Rasim Özdenören, “Hikâye Üstüne Ukalalık”; İsmail Kılıoğlu, “Hikâyede Gerçek”; Mehmet Maraşlıoğlu, “Metafizik ve Öykü”. Ayrıca, yazarlarla yapılan röportajlar ve söyleşilerde de hikâye hakkında değerlendirmeler bulunmaktadır. **Mavera**’nın Ocak 1990 sayısında (s: 157), 1980 sonrası Türk hikâyesi ve hikâyedeki değişimler üzerine bir değerlendirme yapılmaktadır.

Doğuş Edebiyat dergisinde bir dizi halinde, R.J. Kilchenmann’ın bir yazısı yayınlanır: “Kısa Hikâyenin Şekil ve Gelişimi” (Çev. Sadık Tural) Haziran 1982 (s: 3); Temmuz 1982 (s: 4); Kasım 1982 (s: 8); ve Aralık 1982 (s:9).

Dergâh, 1990 yılından itibaren yayınlanmaya başlar. Bir edebiyat dergisidir. Derginin orta sayfa sohbetlerinde (Ömer Lekez ile Yapılan Konuşma: Türk Hikâyeciliğinin Yüz Yıllık Hikâyesi – sayı: 106 – Aralık 1998) ya da çıkan inceleme ve araştırma yazılarında edebî türlere ve bu türler hakkında yazılmış kuramsal bilgilere yer verir. Bu yazılar arasında iki tanesini örneklemek gerekirse: Nazir Akalın, “Yeni Türk Edebiyatında Öykü” (sayı: 99, Mayıs 1998). Dursun Ali Tökel, “Zihniyet Anaforundaki Hikâyeciliğimiz Realist mi? Fantastik mi?” (sayı: 114, Ağustos 1999).

Bilig dergisinde yer alan kuramsal çalışma ise, Rüya Güzel Özmen tarafından kaleme alınır. “Öykü Yapısı ve Öykü Yapısının Okuduğunu Anlama Öğretiminde Kullanılması”, (sayı: 11) 1999 Güz (sf. 105-119). Makalede, Stein ve Glenn’in öykü yapısı temel alınmakta, bu yapı ile ilkökul öğrencilerine metin okuma-anlama becerisi kazandırmanın yolları tartışılmaktadır.

TÖMER’in yayınlamış olduğu **Dil** dergisinde de kısa hikâye üzerine yazılmış kuramsal yazılar yer almaktadır. TÖMER, 16-17 Aralık 1999 tarihlerinde, “2000

Yılında Türk Öykü ve Romanı Sempozyumu" nu düzenler. Sempozyumda sunulan bildirileri, **Dil** dergisinin Nisan 2000 sayısında (sayı: 90) yayınlar. Derginin, 92. sayısında (Haziran 2000) bir başka yazı daha bulunur: Yard. Doç. Dr. Dursun Zengin, "Kısa Hikâye ve Çağdaş Alman Edebiyatında Kısa Hikâyecilik" konulu yazısında, kısa hikâyeyi tanımlama çabasına girer.

E Dergisi bir edebiyat dergisidir. Dergi **Öykü 2000**'i yayınlayarak genç ve yaşlı kuşaktan 72 yazarın eserine yer vererek Türk kısa hikâyesini desteklemiştir.

Hece, 1996 yılında yayınlanmaya başlayan bir edebiyat dergisidir. Dergide, kısa hikâye kuramı hakkında dikkate değer yazılar bulunmaktadır. Ömer Lekesiz ve Necip Tosun, "Gelenek ve Modernlik Çerçevesinde Öykü" (sayı: 28 Nisan 1999) konulu bir makale yazar.

Hece, 46-47. sayısını (Ekim-Kasım 2000), "Türk Öykücülüğü Özel Sayısı" olarak düzenler. Bu özel sayı, özenle hazırlanmış bir çok makaleyi ve hikâye örneklerini bir araya toplamıştır. Özel sayı, beş bölümden oluşur: Birinci bölüm, "Dünden Bugüne" başlığını taşır ve burada Türk hikâyesinin tarihî gelişimi, hikâye kuramı hakkında makaleler bulunur. Hikâye kuramı hakkında yazılmış yazılardan seçme yaparak örnekler verecek olursak: M. Kayahan Özgül, "Hikâyenin Romanı" (sf. 31-39); Hasan Boynukara, "Hikâye ve Hikâye Kavramları" (40-47); Necati Mert, "Öyküde Kişisel Alan" (71-75); Mehmet Günay, "Hikâye Etmede Kurgu Kavramı" (76-84); Hasanali Yıldırım, "Hikâyede Anlam Anlatılanın Neresinde?" (85-91); Ahmet Sait Akçay, "Türk Öyküsünün Yeni Çehresi: Yeni Öykü Ya Da Bireysiz Öykü" (96-98).

İkinci bölüm, Türk hikâye yazarları ve hikâyeleri hakkında yazılmış incelemelerden oluşmaktadır. Üçüncü bölüm, soruşturma kısmı, dördüncü bölüm ise hikâye örneklerinin verildiği yerdir. Beşinci bölümde, öykü yayıncılığı anlatılır. Burada hikâye dergileri, hikâye antolojileri, kuram ve eleştiri kitapları, hikâye yazarları ve onların kitaplarının dökümü verilir ve bir kaynakça bölümü eklenir.

Dergilerde makale boyutunda kalan kısa hikâye yazıları, 2000'li yıllara geldiği zaman dergilerin sınırlarını zorlamaya başlar. Kuramsal yazıların kitap boyutunda yayınlandığı görülür. Örneğin ünlü bir hikâye kuramcısı olan H. E. Bates'in yazıları, Gökçen Ezber tarafından çevrilerek **Yazınsal Bir Tür Olarak Kısa Öykü** (2001, Bilge Kültür ve Sanat Yayınları) adıyla kitap olarak dilimize kazandırılmıştır.

Kısa hikâye, günümüzde yazarıyla, okuru ve yayıncısı ile popülist olmayan bir çizgide gelişimini sürdürmektedir. Hikâye kuramı hakkında çalışmalar yapılmakta, edebiyat tarihi incelemeleri artan bir ivme ile boşlukları doldurmaktadır. Kuramsal çalışmalar ve hikâyeyi tanımlama çabaları sistemli hale gelmiştir.

1990 sonrasında, kısa hikâye türü hakkında hazırlanmış dikkate değer çalışmaların yanında yeni yeni uygulamaların yapılmaya başlandığı görülür. Bu dönemde, artık hikâye, profesyonel olarak yazı yazmayı uğraş haline getiren kişilerin dışında, amatör ruhla üzerinde çalışılan bir tür olmaya başlar. 1990'lı yılların sonundan itibaren bu kez kısa hikâye yazma çalışmalarının yapıldığı küçük sanat atelyeleri açılır. Hikâye okumaya ve yazmaya meraklı kimseler, bu çevrelerde bir araya gelerek,

hikâye yazma / okuma / eleştirme denemeleri yaparlar. Bir hocanın gözetiminde hikâye nasıl yazılır, bu konuda uygulamalı dersler yapılır.

Bu amatör gruplardan birisi de **Kar-ya öykü** grubudur. Grup kendilerini ve amaçlarını bir yazı ile tanıtır: Gülgün G. Arıgümüş “Bilinçli Okumak-Bilinçli Yazmak ve Kar-Ya Öykü Grubu” (**Sanat Eylemi**, Ocak-Şubat 1998, sf. 13-16.). Ancak 90’lı yılların sonunda, bu tarz yazı yazma uğraşını temel alan grupların devam ettiği en gelişmiş merkez UMAG (Uğur Mumcu Sanat Merkezi) olmuştur.

Türk edebiyatında hikâye, artık yönünü tam olarak belirlemiş, çizgisinde yol almaktadır.

Kaynaklar

- DOĞAN, Erdal (1997) *Edebiyatımızda Dergiler*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- KAPLAN, M., ENGİNÜN, İ., EMİL, B. ve Z. KERMAN (1982) *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi IV*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2932.
- KERMAN, Zeynep (1981) *Sami Paşazade Sezai'nin Hikâye-Hâtıra-Mektup ve Edebî Makaleleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2799.
- MEMET FUAT (1994) “Öykücülüğümüz”, *Adam Sanat*, 106, Eylül: 5-9.
- MUTLUAY, Rauf (1973) *Elli Yılın Türk Edebiyatı*, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- ÖNERTOY, Olcay (1981) *Tanzimat Döneminde Edebiyat Anlayışı*, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- ÖNERTOY, Olcay, (1997) “Yazınımızda Roman ve Öykü Terimine Bir Bakış”, *Çağdaş Türk Dili*, 113-114-115 (Temmuz-Ağustos-Eylül): 26-29.
- ÖZGÜL, M. Kayahan (2000) “Hikâyenin Romanı”, *Hece*, 46-47 (Ekim-Kasım): 31-39.
- UŞAKLIGİL, Halit Ziya (1997) *Hikâye*, (Haz. Nur Gürani Arslan), İstanbul: YKY. Yayınları.
- VARLIK YAYINEVİ (1953) *Edebiyatçılarımız Konuşuyor*, İstanbul: Varlık Yayınevi.
- YETİŞ, Kâzım (1996) *Nâmık Kemal'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları*, İstanbul: Alfa Yayınları.